

Troms distrikt av NKP
Postboks 21
9251 Tromsø

Utenriksdepartementet
NOU2012-2@mfa.no

HØRINGSUTTALELSE, NOU 2:2012 EUROPAUTREDNINGEN

Etter to års arbeid ble Europautredningen lagt fram som en NOU i januar 2012. Utenriksdepartementet har sendt Europautredningen på høring. I den forbindelse kommer Troms distrikt av NKP med sin høringsuttalelse.

Kapittel 4, historisk utvikling av Norges forhold til EU

Troms distrikt av NKP vil fremheve det etterfølgende som viktige hendelser i forholdet mellom Norge og EU.

Etter omfattende politisk debatt og engasjement sa flertallet i det norske folk nei til medlemskap i EF i 1972. Regjeringen Bratteli hadde før folkeavstemningen varslet at den ville gå av dersom et flertall stemte nei i folkeavstemningen. Som en konsekvens av dette gikk regjeringen Bratteli av, og ble etterfulgt av en mindretallsregjering av Krf., Venstre og Senterpartiet med Lars Korvald som statsminister. Frihandelsavtalen mellom Norge og EF ble fremforhandlet i 1973.

I 1988 sendte regjeringen Brundtland ut et rundskriv til departementene, hvor de ble bedt om at norske lover og forskrifter som omfattes av det indre marked skulle vurderes også med henblikk på en eventuell harmonisering med EFs regelverk. De seks gjenværende EFTA-landene henvendte seg til EF med ønske om en avtale om mest mulig fri bevegelse av varer, tjenester, kapital og arbeidskraft. Dette førte frem til EØS-avtalen, en avtale som ble godkjent av Stortinget i 1992.

Det norske folk avviste på nytt medlemskap i folkeavstemningen i november 1994. Likevel skjer EU-tilpasningen i stort tempo. Nye EU-direktiver er implementert i Norges Lover i en prosess som i altfor liten grad inkluderer debatt og demokratisk medbestemmelse på forhånd. ESA og EFTA-domstolen har svekket folkemakten i Norge ved i tur og orden å underkjenne sentrale elementer i norsk distriktpolitikk, forvaltning av naturressurser, kollektive avtaler og faglige rettigheter.

EØS-avtalen er den mest omfattende avtalen Norge noen gang har inngått. Avtalen er en dynamisk avtale. Da avtalen ble godkjent bandt Norge seg til det regelverket som skulle sikre de fire frihetene, etableringsretten og konkurranselovgivningen. Samtidig bandt Norge seg til å godta all fremtidig lovgivning for det indre markedet, og også alle fremtidige tolkninger av traktater og lover fra EU-kommisjonen og EU-domstolen. Derfor er EØS-avtalen betydelig mer omfattende i dag enn da den trådte i kraft 1. januar 1994.

Kapittel 15, næringsliv og kapittel 16 arbeidsliv

Et av de viktigste virkemidlene norske myndigheter hadde var industrikonsesjonsloven fra 1917. Den var i strid med EØS-avtalen, og ble erstattet av en ervervslov i 1994. En effektiv ervervslov var et av 15 krav som LO stilte for å godta EØS-avtalen, og det var et krav som daværende statsminister Gro Harlem Brundtland lovet LO å etterkomme. Ervervsloven ble opphevet i 2002, men da hadde allerede ESA startet granskning for å se om ervervsloven var i strid med EØS-avtalen.

De rødgrønne vedtok i 2005, blant annet som en følge av nedleggelsen av Union i Skien, å utarbeide en ny og kraftfull ervervslov. Det viste seg å være umulig grunnet

konkurransereglene for det indre markedet, som Norge er en del av gjennom EØS-avtalen. Utredningen beskriver på følgende måte at myndighetens mulighet for styring er kraftig redusert. ”statsstøttereglene setter klare rammer for det offentliges mulighet til å tilføre selskapene økonomiske midler ut fra andre hensyn enn de som en kommersiell aktør ville ha valgt.”

Tidligere næringsminister i perioden 2001-2004, Ansgeir Gabrielsen fra Høyre, var ærlig i en debatt og sa at verktøykassa var tom. I en lederartikkel i Dagsavisen 21. april 2012 kommenteres franske politikeres mulighet for radikale endringer på denne måten: ”Rammene for politikken er drastisk endret siden 1981.” Men både Gabrielsen og Dagsavisens redaktør, som er tilhengere av norsk medlemskap i EU, unnlater å nevne at hovedårsaken til dette er EUs konkurranseregler for det indre markedet, som også rammer Norge gjennom EØS-avtalen.

I Sarpsborg er Borregaard til salgs. Peterson i Moss er konkurs. Follum fabrikker ble lagt ned selv om Viken Skog ville kjøpe fabrikken for 300 millioner kroner. Solenergisekskapet Rec har slanket bedriftene med flere hundre arbeidstakere. I Eidsberg kommune har politikerne fått klar beskjed om at dersom de gir Nortura rabatter i forbindelse med utbygging av vann og kloakk, så vil det være konkurransevridende, og man risikerer at saken vil bli brakt inn for ESA. Etter vår oppfatning viser dette at myndighetens muligheter for å styre næringspolitikken er sterkt begrenset av EØS-avtalen. EUs konkurranseregler går foran samfunnsmessige hensyn.

De fire dommene som ble avsagt av EF-domstolen i 2007 og 2008, Laval, Viking-Line, Rüffert, og Luxemburg påvirker også norske lover og forskrifter. Regjeringen har endret forskrift om lønns- og arbeidsvilkår i offentlige kontrakter etter press fra ESA. ESA har ikke uttalt seg om forskriften etter endringen. Det pågår nå en rettssak om verkstedsoverenskomsten i Norge. Spørsmålet er om hva som kan allmenngjøres i tariffavtalen.

Vi har de seinere årene sett mange avsløringer av sosial dumping, spesielt innenfor bygg og anlegg, helse, rengjøring og hotellbransjen. En betydelig arbeidsinnvandring har satt press på norske lønns- og arbeidsbetingelser. Regjeringa har kommet med tiltakspakker mot sosial dumping, noe som er et signal om at de fire frihetene fører til angrep på opparbeidede rettigheter i arbeidslivet.

Troms distrikt av NKP viser til den stigende uroen i fagbevegelsen på EØS-avtalens virkninger. LO-kongressen beklaget i ettetid at tjenestedirektivet ble implementert i Norge. EUs tredje postdirektiv møtte også sterk motstand i fagbevegelsen. Og ikke minst var det en nær samlet fagbevegelse som anbefalte regjeringen å legge ned veto mot vikarbyrådirektivet. Troms distrikt av NKP påpeker at EØS-avtalen fremmer et markedsliberalt samfunnssystem, med økt konkurranse og privatisering. Avtalen er også et kraftfullt verktøy for overføring av makt fra folkevalgte organer til næringslivet. Men den er også et kraftfullt verktøy for overføring av makt fra norske folkevalgte organer til overnasjonale organer. ”All makt i denne sal” er på langt nær dekkende for dagens situasjon.

Kapittel 18 i Europautredningen omhandler den differensierte arbeidsgiveravgiften. Regjeringens vurdering i 1992 var at den regionale differensieringen av arbeidsgiveravgiften kunne og skulle opprettholdes. Denne ble det også strid om grunnet EØS-avtalen. Ordningen ble videreført, men noe svekket. Ordningen skal opp til ny vurdering i 2013. Ordningen er et viktig distriktspolitisk virkemiddel.

Kapittel 19 energi

”Da EØS-avtalen ble vedtatt i 1992 ble det lagt til grunn at norsk energisektor i svært liten

grad ville bli berørt av EU/EØS-retten. Dette har etter hvert vist seg ikke å holde stikk(side 546 i Europautredningen).”

Troms distrikt av NKP viser til at etter at oljedirektivet ble godkjent i Norge, gikk den norske andelen av utbyggingen av oljesektoren ned fra 60-65 prosent til 40-45 prosent. Selv om Norge fortsatt har retten til olje- og gassressursene på kontinentalsokkelen, har EØS-avtalen svekket Norges forvaltningsrett over ressursene. Oljedirektivet har fjernet både kravet om ilandføring i Norge og kravet om at selskapene skulle bruke og lære opp norsk arbeidskraft. Norske myndigheter kan heller ikke favorisere ett bestemt oljeselskap og ikke avgjøre hvilke selskap som skal ha operatøransvaret. Og i 2011 begrenset ESA adgangen for norske myndigheter å pålegge driftskontorer i Norge.

I Stortingsproposisjon nr. 42/2001-2002 anbefalte regjeringen gassmarkedsdirektivet. Selv om olje og energidepartementet hadde beregnet et norsk tap på 9 milliarder kroner årlig, ble dette ikke nevnt i proposisjonen. I Europautredningen er dette heller ikke nevnt. Vi mener det er meget kritikkverdig av den daværende regjeringen ikke å omtale det forventede norske tapet. Like kritikkverdig er det at utvalget heller ikke har undersøkt dette. Vi kan her over mange år snakke om et samlet tap for Norge på mange hundre milliarder kroner.

En forutsetning for å bygge opp mye av den norske industrien var tilgang på mye og billig kraft. Da de langsiktige gunstige kraftavtalene skulle fornyes, var ikke dette mulig grunnet EØS-avtalen. I 2011 ble det etablert en ny statlig garantiordning som skal sikre industrien mulighet for å fremforhandle gunstige kraftavtaler i markedet. Hvordan den nye ordningen vil virke i forhold til det gamle kraftregimet er for tidlig å si. Uansett er det ikke lenger mulig med politisk styrte kraftpriser.

Hjemfallsretten ble også endret grunnet EØS-avtalen.

Troms distrikt av NKP peker på at det Brundtland-regjeringen la til grunn for norsk energisektor i 1992 ikke viste seg å holde.

Kapittel 21 mat, landbruk og fisk

LANDBRUK

Utvalgets flertall fremstiller norsk landbrukspolitikk i et negativt lys, noe Troms distrikt av NKP stiller seg svært kritisk til.

Matvareprisene i Norge fremstilles som høye i en sammenligning med prisnivået i andre europeiske land. Utvalget tar ikke hensyn til lønns- og kostnadsnivå når prisnivået sammenlignes. Hvis så hadde vært tilfelle, ville det vist at prisnivået på mat i Norge hadde vært blant det laveste i Europa.

”Skjermingen mot konkurranse og strukturendring er i tillegg dyrt sett fra et samfunnsmessig perspektiv” skriver Utvalget. Troms distrikt av NKP deler ikke utvalgets syn på dette, og viser til at andelen av statsbudsjettet som går til landbruket har falt dramatisk gjennom mange år. Samtidig har prisene bonden får for sine produkter steget lite. Det har ført til at lønnsomheten i landbruket har blitt mye dårligere. Dette har også ført til en drastisk nedgang i antall bruk i Norge. Vi vil også påpeke at matvareprisene i Norge har steget mye mindre enn både den generelle prisstigningen og den generelle lønnsutviklingen.

Europautredningen skriver at 18 prosent av norske industriarbeidsplasser er innenfor matindustrien. Dette viser at et levende landbruk er viktig for arbeidsplassene i industrien. Men landbruket er også viktig for arbeidsplasser innenfor verksted, salg og produksjon av utstyr og maskiner, samt innenfor handel.

EU presser på for en økende liberalisering i handelen med landbruksvarer. Importen fra EU til Norge har mangedoblet seg, mens eksporten fra Norge til EU kun har økt moderat. Dette viser klart at EØS-avtalen og norske myndigheters ettergivenhet overfor EU er en trussel mot norsk landbruk. Det er også en trussel mot myndighetenes målsetting om økt norsk produksjon av

mat, noe som er beskrevet i landbruksmeldinga.

SLUTTKOMMENTARER

I Sluttkommentarer siste avsnitt etter ”... en forskningsbasert utredning etter det vi har vurdert.:

Da EØS-avtalen var fremforhandlet i 1992 sa daværende statsminister Gro Harlem Brundtland at EØS-avtalen skilte seg lite fra handelsavtalen når det gjaldt markedsadgang. Likevel er det en utbredt oppfatning at vi må ha EØS-avtalen for å få solgt varene våre, en oppfatning som flertallet i utvalget også synes å ha. Det er som tidligere statsråd Halvard Bakke har sagt: ”Sannheten er at vi ville få solgt produktene våre like greit også uten EØS-avtalen.”

I en stortingsmelding i 2002 peker Bondevik-regjeringen på at det er vanskelig å måle effekten av EØS-avtalen. Utvalgets flertall kan heller ikke vise til forskning som viser en positiv effekt for den norske økonomien grunnet EØS-avtalen. Likevel fremstår det for utvalgets flertall at det er slik. Vi viser til at Utenriksdepartementet omtaler at Europautredningen skal være forskningsbasert. Det er mange eksempler i utredningen på at utvalget synser, det kan ikke kalles forskningsbasert etter vårt syn.

Det er som utvalget skriver at EØS-avtalen fremmer et markedsliberalt samfunnssystem, og at vi har fått en omfattende overføring av makt fra folkevalgte organer. For oss fremstår dette som viktige argumenter for å endre vår tilknytningsform til EU.

Troms distrikt av NKP viser også til at resultatene av to folkeavstemninger om medlemskap avviste norsk medlemskap i EU. Meningsmålinger har gjennom mange år vist et klart flertall mot medlemskap i EU, et EU som beveger seg i retning av en føderal statsdannelse.

Meningsmålinger de siste månedene viser også at et flertall i Norge foretrekker en handelsavtale dersom det er alternativet fremfor EØS-avtalen. Folkemeningen om EU - medlemskap og EØS-avtalen reflekteres ikke i Stortingets og regjeringens sammensetning. Det er et stort demokratisk problem.

I Europautredningen omtales det i kapittel 11 at stortingspolitikere er fornøyd med EU-tilpasningen. Det fremkommer også at politikerne er lite aktive i Europapolitikken, noe som beskrives i kapittel 11 om Stortingets Europautvalg. Vi viser også til kritikken som ble rettet fra Riksrevisjonen mot tidligere kommunalminister Erna Solberg for noen år siden, fordi man fra norsk side ofte lot være å stille opp i komiteene i EU som drøfter EØS-saker. Solberg forklarte det med manglende kapasitet. Vi kan ikke se at norske politikere på denne måten ivaretar norske interesser overfor EU.

Troms distrikt av NKP mener at et EU-medlemskap er langt verre enn EØS. Utenfor EU kan vi på mange områder føre en selvstendig politikk. Tar vi med alle forordninger, forskrifter og lover så omfattes EØS bare av om lag 10 prosent i forhold til EU. Derfor er det underlig når utvalgets flertall påstår at Norge er 75 prosent medlem.

Etter at vi har hatt EØS-avtalen i over 18 år er det bra at vi får en evaluering av avtalen. Dessverre har ikke utvalget lyktes med å avgi en forskningsbasert utredning etter det vi har vurdert. Mange av utvalgets konklusjoner er preget av politiske vurderinger. Utvalgets flertall er generelt positive til EØS-avtalen (s. 358), anbudsregler (s. 425) og forbud mot statlige støtteordninger (s. 424) uten å vise til forskningsbasert dokumentasjon som støtter dets vurderinger. Det er kritikkverdigg at Utvalget ikke tok med avvikende tekst i utredningen som medlemmet Dag Seierstad sendte inn, men lot synspunktene komme som mindretallsdissenser i de konkluderende avsnittene i de fleste substansielle kapitlene. Vi synes det også er beklagelig at alternativer til EØS ikke er utredet. Prosjektet ”Alternativer til dagens EØS-

avtale” har levert en meget god rapport som peker på mange mulige alternativer til dagens EØS-avtale. Troms distrikt av NKP oppfordrer regjeringen til å bruke denne rapporten i sitt arbeide når det skal utarbeides en stortingsmelding. Videre vil vi oppfordre regjeringen til å ha som målsetting at EØS-avtalen erstattes av en langt mindre omfattende avtale med EU. Makta over samfunnsutviklinga må tas tilbake! Det må være mulig også å kunne føre en annen politikk enn markedsliberal politikk.

Kato Bjørkli (sign) leder

Ingrid Margareth Schanche (sign) sekretær